

НОМІНАЦІЯ УЧАСНИКІВ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ В ГОВІРКАХ ПОДІЛЬСЬКО-БУКОВИНСЬКО-НАДДНІСТРЯНСЬКОГО СУМІЖЖЯ

Жвава О. А. Номінація учасників весільного обряду в говірках подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя.

Стаття присвячена номінації родинних обрядів у говірках подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя. Подано номінацію учасників весільного обряду відповідно до структурної організації обрядових дійств, що мають складну внутрішню організацію. Підкреслено, що традиційні родинні обряди представлені розгалуженою системою назв на позначення учасників весільного обряду.

Ключові слова: номен, тематична група лексики, обряд, обрядова лексика, подільсько-буковинсько-наддністрянське суміжжя, просторова поведінка номінативних одиниць.

Жвавая О. А. Номинация участников свадебного обряда в подольско-буковинско-надднестрянских говорах.

Статья посвящена номинации семейных обрядов подольско-буковинско-надднестрянских говоров. Подано номинацию участников свадебного действия в соответствии со структурной организацией обрядов, которые имеют сложную внутреннюю организацию. Подчеркнуто, что традиционные семейные обряды представлены разветвленной системой названий для обозначения участников.

Ключевые слова: номен, тематическая группа лексики, обряд, обрядовая лексика, подольско-буковинско-надднестрянские говоры.

Zhvava O. Nomination of participants of wedding ceremony in the manners of speaking of podil'sko-bukovinsko-naddnistryanskogo boundary.

The nomination of domestic ceremonies in the manners of speaking of podil'sko-bukovinsko-naddnistryanskogo boundary is devoted in the article. The work is based on the materials independently collected on the special program considerable on a volume empiric material – facilities of nomination, which presentation of domestic ceremonies is presented in the manners of speaking of podil'sko-bukovinsko-naddnistryanskogo boundary. The expressive contrasting of the naddnistryan'skogo, bukovyn'skogo and podil'skogo dialects is confirmed and value of the rivers which carried out the role of administrative limits in the past, as lines of the interdialectal differentiating.

Key words: nomen, thematic group of vocabulary, ceremony, ceremonial vocabulary, podil'sko-bukovinsko-naddnistryanske boundary.

Різноаспектне дослідження лексики територіальних діалектів, складу тематичних і лексико-семантичних груп, генезису та географії номінативних одиниць залишається одним з актуальних завдань українського мовознавства. Нагальність і невідворотність цих студій

зумовлена відсутністю інформації про лексику багатьох діалектів, окремих діалектних зон, неповнотою багатьох діалектних словників та відсутністю *Словника українських діалектів* (т. зв. зведеного), *Лексичного атласу української мови*. Водночас відкритим залишається питання про місце лексики серед диференційних рис діалектів, її роль в окресленні меж говорів та груп говірок.

Джерелами дослідження є записане автором діалектне мовлення у 31 населеному пункті Хмельницької, Чернівецької та Тернопільської обл. (див. карту № 1); матеріал зібрано за програмою (передбачає 670 питань) у режимі питання – відповідь та на підставі текстів-оповідей діалектоносіїв.

Лексико-семантична група на позначення сукупності учасників весілля охоплює весь весільний обряд, тому що весілля – масове гуляння людей у будь-якому регіоні України. Опис номінації учасників весільного обряду проводитимемо у такій послідовності: назви сукупності учасників весілля; назви роду молодого; назви роду молодої; назви молодого, молодої; назви неодружених і незаміжніх учасників весілля; назви старших над неодруженими учасниками весілля; назви одружених учасників весілля; назви старших над усіма учасниками весілля; назви коровайниці та кухарки; назви музикантів на весіллі; назви учасників весілля, що перегороджують дорогу весільному поїзду молодого; назви незапрошених на весілля учасників обряду.

Людей, яких запрошують проводити сватання, називають *сва¹те* (7–15, 23–27, 21, 5, 2, 20, 4, 17), *сва¹ти* (3, 1, 6, 4), *старос¹те* (9–11, 4–6, 13–18, 20–31, 2). Людина, яка просить згоди батьків на шлюб обраної особи (крім батьків хлопця, самого хлопця) має назви: *сват* (6–10, 23, 12, 24–27, 19–21, 1, 15, 13, 3, 4, 17), *с¹тароста* (9–11, 13–31, 4–6, 2). У цьому обряді також беруть участь *бат¹ке* і *р¹оди^еч¹і* (9–11, 6, 5, 13–15, 2), *сва¹ти*, *р¹оде^еч¹і*, *хреш¹чен¹і бат¹ке* (1), *ра¹д¹ім¹ел¹і х¹рес¹н¹і* (8), *д¹воє старос¹т¹і¹ю* / *не¹парна¹ к¹іл¹к¹іс¹т¹ х¹лопц¹і¹ю* (16), *р¹ід¹н¹і* і *су¹с¹іді^е* (21), *ро¹дена* і *су¹с¹іді^е* (16), *р¹ід¹н¹і* (4, 28–31), *бат¹ко* і *д¹ат¹ко* (20, 4, 17, 29, 28), *бат¹ке* і *р¹оди^еч¹і* / *старос¹те* (24–27), *бат¹ке* і *р¹оди^еч¹і* / *нанаш¹ке* (23). Назва *сват* походить від псл. *svatъ*, виводиться зі **svojat-*, похідного від займенникової основи *svo-*, *sve-* [5, V, 187]. Назва *староста* походить від псл. *starъ-jъ* «старий, давній» [5, V, 398].

Гостей, які йдуть з молодим за молодою, називають *гос¹т¹і* *моло¹дого* (9, 6, 1, 12, 24–27, 15, 13, 10, 20, 4, 17), *гос¹т¹і* *мо¹ло¹дого* (21–23, 28–31), *гос¹к¹і* *мо¹ло¹дого* (21–23), *гос¹т¹і* (17–21, 10, 23–31, 11, 5, 2, 4), *гос¹к¹і* (21–23), *дру¹жена* (22, 8, 3), *дру¹же¹на* (7), *в¹ід* *моло¹дого* (11, 5, 2, 20, 4, 24–27, 13–15, 17), *в¹ід* *мо¹ло¹дого* (31, 30), *в¹ід* *мо¹ло¹дого* (4), *за* *мо¹ло¹дого* (31, 30, 23).

Учасників весілля, гостей, людей, які з молодими йдуть до церкви, а також супроводжують у деяких обрядових діях, називають *в¹іс¹і¹л¹а* (7, 20–31, 13, 4, 3, 16–19), *в¹іс¹і¹л¹:а* (1, 10, 12), *в¹іс¹і¹л¹а* (12, 15, 24–31, 17–

20, 13, 4), *в'єс'їл':а* (8-10, 6), *в'їс'їл'є* (21, 22, 11, 5, 2, 14), *в'їс'їл'є* (11, 5, 2, 14), *с'вад'ба* (8, 10, 13, 20–23, 4, 15, 17, 28–31), *с'ваїба* (21), *с'ват'ба* (28–31, 21–23), *'гос'т'ї* (у всіх д.н.п.), *'гос'к'ї* (21–23).

Сукупність молодих дівчат і хлопців називають *'молод'* (4), *молод'ї* (1–20, 24–27), *мо'лод'ї* (21–23, 28–31), *'молод'їж* (11, 5, 2, 14), *молод'ожд'ї* (6–10, 12, 15–20, 13, 24–27, 3, 1, 4), *молод'ожд* (12, 8–10, 15, 13, 26, 24–27, 20, 4, 17), *мо'лод'ожд* (28–31, 23).

Рід молодого називають *в'їд молодого* (9–15, 24–27, 1–7, 20, 19, 17), *в'їд мо'лодого* (29, 21–23, 28), *в'їд мо'ло'дого* (18, 16, 4, 8), *в'їд мо'ло'дого* (21), *за мо'лодого* (23, 28–31). Батьків молодого відносно батьків молодії мають назви: *сва'те'* (12, 22, 21, 7–10, 16), *сва'ти* (3, 1, 6, 4), *сва'те* (18, 23–31, 13–15, 11, 5, 2, 20, 4, 17). Батька молодого відносно молодії називають: *'тато* (1–8, 10–31), *'бат'ко* (9–11, 23–27, 13–15, 4–6, 2, 17–20, 31, 30.). Матір молодого відносно молодії називають: *'мама* (23, 1–17, 19–31), *'матка* (18). Слід зазначити, що на Поділлі існує назва *свек'руха*, але невістка її використовує рідко. Батька молодого відносно батьків молодії називають *сват* (усі н. п.). Матір молодого відносно батьків молодії називають *с'ваха* (усі н. п.). Брат молодого має назву *шваг'ро* (1–20, 23–31), *шваг'ер* (1–20, 23–31), *шваг'ерко* (11, 5, 2, 14, 7, 16, 18). Усю родину молодого відносно родини молодії називають *сва'те* (8–31, 5, 2), *сва'ти* (3, 1, 6, 4).

Рід молодії називають *в'їд молодії* (8–15, 4–6, 24–27, 1, 2, 20, 17), *в'їд мо'лод'ї* (21–23, 28–31), *в'їд мо'ло'д'ї* (18, 16), *в'їд мо'ло'д'ї* (7, 4, 3), *за мо'лод'ї* (31, 30, 23). Батьки молодії відносно батьків молодого мають назви: *сва'те'* (9, 10, 12, 8, 22, 21, 7, 16), *сва'ти* (3, 1, 6, 4), *сва'те* (18–20, 11, 23–31, 13–15, 5, 2, 4, 17). Батька молодії відносно молодого називають: *'тато* (19–22, 10–17, 24–26, 1–5, 7, 8, 28–31), *'бат'ко* (9–11, 4–6, 23–27, 13, 15, 2, 14, 17–20, 31, 30). Лексема *тес'т'* відома в усіх обстежених населених пунктах, але входить до пасивного складу словникового запасу, як і лексеми *свек'руха*, *'тешча*. Уживаною є описова форма: *й'го 'мама / й'їй 'мама ('бат'ко / 'тато)*. Матір молодії відносно молодого називають: *'мама* (усі н. п.), *'матка* (18). Менш вживаною є лексема *'мати'*. Батька молодії відносно батьків молодого називають *сват* (усі н. п.). Мати молодії відносно батьків молодого називають *'сваха* (усі н. п.). Сестра молодії має назву *шваг'рова* (усі н. п.), *шваг'р'ва* (усі н. п.), *шваг'ерка* (11, 5, 2, 14, 7, 16, 18). Усю родину молодії відносно родини молодого називають *сва'те'* (12, 8–10, 22, 21, 7, 16), *сва'ти* (3, 1, 6, 4), *сва'те* (18, 23, 13–15, 11, 5, 2, 20, 4, 17, 28–31).

Назви *молодого* і *молодії* необхідно розглядати з часу їхнього знайомства.

Парубок, який досяг шлюбного віку, має такі назви: *'парубок* (6–10, 17–31, 13, 15, 4, 1, 3), *х'лопец'* (10–15, 5, 2), *х'лопиц* (21–23, 28–31), *х'лопец* (15, 13), *х'лопец* (21–23, 28–31), *х'лопиц'* (4), *же'н'їх* (16, 20, 24–27, 4, 17),

кавал'ер (4, 10). Назва *парубок* походить від псл. **paorbъkъ*, похідне від **orbъ* «раб, слуга» [5, IV, 300]. Назва *жен'их* походить від псл. *žena* (< **genā*) «жона» [5, II, 205–206]. Назва *кавал'ер* походить від іменника *кавалер*, який запозичений через посередництво польської, німецької та французької мов від італійського слова *cavaliere* [5, II, 334]. Парубок, який має намір одружитися, має такі назви: *парубок* (18, 23, 13, 15, 10, 4, 1, 28–31), *жен'их* (9–17, 23–27, 21, 2–7, 20, 29, 28), *жен'их* (21–23, 28–31), *жен'их* (21–23, 28–31), *заруче"ний* (8).

Молоду неодружену дівчину називають: *д'іучена* (16, 9, 13, 10, 6), *д'іучина* (12, 1, 10, 13, 15, 11, 5, 2, 14, 20, 4, 17, 21–31), *д'іучина* (22, 21, 4), *г'іучина* / *г'іучина* (21, 22), *д'іука* (8, 23, 3, 18, 13, 24–31, 15, 10, 7, 20, 4, 17), *г'іука* (21, 22), *д'іуча* (20, 4, 17).

Молодого неодруженого парубка називають: *парубок* (16, 9, 6, 23–31, 13, 15, 4, 12, 1, 8, 21, 3, 7), *хлопец* (9, 13–20, 6, 8, 5, 2, 24–27), *хлопец* (21–23, 28–31), *хлопиц* (21–23, 28–31), *хлопец'* (20, 10, 4, 15, 13, 17), *хлопиц'* (4). Молодий парубок, який одружується, має назви: *молодеї* (1–18, 24–27, 20), *молодеї* (21–23, 28–31), *молодеї* (4). Назва *молодеї* (похідні та варіанти) походить від псл. **moldъ* «молодий» [5, III, 502].

Дівчину, яка досягла шлюбного віку, називають *д'іука* (усі н. п.), *г'іука* (21–23), *г'іучина* / *г'іучина* (21–23), *д'іука на в'ід:ан':і* (8), *д'іука на в'ід:ан':у* (10, 13, 15, 9, 6, 12), *в'ід:аница* (21–23, 29–31). Назва *в'ід:аница* походить від псл. *dati, davati* (< іє. **dō-*, **dō-u-*) «дати» [5, I, 13–15].

Молоду дівчину, яка виходить заміж (до весілля), називають *молода* (18, 1, 9–15, 5, 2, 24–27, 20, 4, 17), *молода* (21–23, 28–31), *молода* (16, 4), *н'єв'єста* (12, 9, 13, 6, 20, 4, 17), *н'єв'єста* (3, 7, 15, 10, 23–29, 9, 6), *наречена* (21), *заручена* (8). Назва *н'єв'єста* походить від псл. *nevěsta*, етимологічно не зовсім ясне, очевидно, пов'язане з дієсловом *věděti* «знати» [5, IV, 59–60].

Молоду дівчину, яка виходить заміж (під час весілля), називають *молода* (18, 1, 8, 11–15, 24–27, 5, 2, 10, 20, 4, 17), *молода* (21–23, 28–31), *молода* (16, 9, 6), *молодуха* (3, 7), *молодуха* (4). Дівчина, яка точно виходить заміж, має назви: *молода* (18, 10–15, 24–28, 5, 2, 20, 4, 17), *молода* (21–23, 28–31), *молода* (16, 9, 6), *молодуха* (3, 7), *молодуха* (4), *н'єв'єста* (21, 6), *наречена* (1, 22), *засватана* (16, 8).

У період сватання в усіх досліджених населених пунктах на позначення дівчини існує назва *засватана д'іука*. У період сватання на позначення парубка існує назва *хлопец* (') *женец':і* (7–18, 5, 2, 20, 4), *хлопиц* *женец':і* (21–23, 28–31), *хлопиц* *женец':а* (3, 1, 6, 4), *хлопиц* *женица* (21–23, 28–31).

Цнотливу молоду називають *незаймана* (усі н. п.), *чесна* (усі н. п.), *целка* (8), *маїє д'єўство* (15, 10). Нецнотливу молоду називають *во'на гу'л'ала* (5–16, 24–27, 1–3, 18), *во'на гу'л'ала* (21, 22, 31, 30), *нечесна* (усі н. п.), *ничесна* (3, 1, 6, 4), *маїє гандж* (18), *ганджовита* (29, 28),

ган'ч'о'вита (29, 28), ганджо'ва (29, 28), гу'л'ашча (18, 11, 15, 24–27, 5, 2, 14), гу'л'ашча (23), не'целка (8), по'в'і'їа (11), золо'т'и'верби'е рос'тут' (11, 10), про'доха (20, 4, 17), не'ма'є'д'е'уство (10), 'лехкой пове'д'інки (10), по'т'ер(')ала 'д'е'уство (15), 'покре'тка (13). Назви ганджо'вита / ган'ч'о'вита / ганджо'ва походять від іменника гандж «дефект, вада», запозиченого з угорської мови; угор. *gáncs* «докір, догана, вада» є, очевидно, звукозображальним утворенням [5, I, 467]. Назва 'покре'тка походить від *крити*; псл. *kryti* [5, III, 9,4].

Дівчина, яка вийшла заміж, має назви: 'ж'інка (7–22, 1–5, 28–31), моло'дец'а (7–18, 24–27, 5, 2, 20, 4), мо'ло'дец'а (21–23, 28–31), моло'диц'а (6, 1, 3, 4), мо'ло'деца (21–23, 28–31), моло'дечка (7–18, 24–27, 5, 2, 20, 4), мо'ло'дечка (21–23, 28–31), моло'дичка (3, 1, 6, 4).

Після вінчання молоді відносно вінчальних батьків мають назву ф'і'ни (23). Після вінчання молода відносно вінчальних батьків має назву ф'і'на (23). Після вінчання молодий відносно вінчальних батьків має назву ф'і'н (23). Назви фін, фіна, фіни відомі тільки у буковинських говірках [7].

Незаміжню учасницю весілля із родини молодого називають с'в'і'телка (1–20, 24–27), с'в'і'те'лка (21–23, 28–31). Вона тримає незапалені свічки під час вінчання. Назва походить від псл. *svěť* < **svoit* «світ» [5, V, 19,6]. Незаміжні учасниці весілля із родини і подружок молодого називаються с'в'і'тел'ке (1–20, 24–27), с'в'і'те'л'ке (21–23, 28–31).

Неодруженого учасника весілля із родини і друзів молодого називають д'ружба (усі н. п.). На дружбів молодого покладені такі завдання – несуть викуп для тих, хто перегородив дорогу, супроводжують молоду до молодого, охороняють молоду під час весілля. Назва д'ружба та похідні – від псл. **drugъ* «товариш, приятель» [5, II, 133–134]. Неодружений товариш молодого, який є головним розпорядником на весіллі, називається с'тарши'ї д'ружба (6–13, 15, 1, 22, 24–29, 19, 3, 18, 21), вата'же'л' (22, 21), вата'же'л (22, 21), 'бат'ко (21–23, 29, 28), с'тароста (16, 11, 5, 2, 14, 20, 4, 17, 31, 30). Назва вата'же'л' запозичена з давньотюркської мови [5, I, 339].

Незаміжню учасницю весілля із родини і подружок молоді називають д'ружка / д'рушка (усі н.п.), кол'і'жанка (11). Назва кол'і'жанка запозичена з латинської мови [5, II, 508]. Неодружених учасників весілля із родини і друзів молоді називають д'руж'бе в усіх досліджених населених пунктах. Вони відповідають за весільне деревце молоді, а також разом з гостями супроводжують молоду до молодого. Учасник обряду, який несе викуп для тих, хто перегородив дорогу, не має окремої назви, тому цю роль виконує д'ружба у всіх досліджених населених пунктах. Учасників обряду, які продають молоду, називають д'руж'ке / д'руш'ке (усі н.п.), тор'гоу'ц'і (23, 22), продау'ц'і (16, 20, 4, 13, 17).

У досліджених населених пунктах чітко розрізняють поняття «старший д'ружба» і «д'ружба». С'тарши'ї д'ружба (21, 22, 1–16, 18, 29, 28),

с'в'ідок (1–23, 28–31), *с'в'ідок* (1–22, 28–31), *вата'же'л'* (22, 21), *вата'же'л* (22, 21), *'бат'ко* (21–31), *'шафер* (15, 8), *на'нашко* (20–23, 4, 17, 29–31, 26) – це найкращий друг молодого або найближчий родич, а *д'ружба* – неодружений учасник весілля із родини чи друзів. На старшого дружбу молодого покладено багато обов'язків: відповідає за весільне деревце молодого, разом із молодим запрошує на весілля, тримає церковний вінець (він є вінчальним батьком), супроводжує молодих на реєстрацію, може виконувати обряд покривання молодої разом з матір'ю молодого, допомагає роздавати коровай, а також є старшим над неодруженими учасниками весілля з роду молодого.

Назва *на'нашко* запозичена зі східнороманських мов [5, IV, 36].

У досліджених населених пунктах чітко розрізняють поняття «старша дружка» і «дружка». *С'тарша д'ружка* (15, 13, 12, 8–10, 20, 4, 17), *с'тарша д'рушка* (1–22, 24–29), *'шаферка* (8), *кол'і'жанка* (11), *'матка* (21–31), *на'нашка* (31, 30, 29, 26, 19–23, 17) – це найкраща подруга молодої або найближча родичка, яка бере участь у весільному обряді на запрошення молодої, а *д'ружка* – неодружена учасниця весілля із родини чи подруг. На старшу дружку молодої покладено такі обов'язки: разом із молодою запрошує на весілля, тримає церковний вінець (вона є вінчальною матір'ю), супроводжує молодих на реєстрацію, допомагає роздавати коровай, а також є старшою над незаміжніми учасницями весілля з роду молодої. У с. Малинівці, що на Хмельниччині, матка і батько можуть бути чоловіком і жінкою, обов'язково повінчаними.

Кожна одружена жінка зі свити молодої щодо родичів молодого має назву *с'ваха* (усі н. п.). Кожний одружений чоловік зі свити молодої щодо родичів молодого має назву *сват* (усі н. п.). Кожна одружена жінка зі свити молодого родичам молодої має назву *с'ваха* (усі н. п.).

Одружена жінка зі свити молодого чи молодої, яка є родичкою молодого чи молодої має назву *'т'ітка* (усі н.п.), *'к'ітка* (21–23, 29–31, 26), *'ц'отка* (6–10, 16, 1, 12, 15, 3, 18), *'т'отка* (3, 1, 6, 4).

Кожний одружений чоловік зі свити молодого родичам молодої має назву *сват* (усі н. п.). Одружений чоловік, який здійснює обряд сватання дівчини, має назву *сват* (1–8, 21, 23–27, 10–15, 19–21, 17), *с'тароста* (4–6, 9, 10, 21–31, 13, 18, 11, 2, 14–16), *'д'ат'ко* (20, 4, 17).

Чоловік сестри молодого чи молодої має назву *шваг'ро* (усі н. п.), *шва'гер* (усі н. п.), *шва'герко* (11, 5, 2, 14, 7, 16, 18). Дружина брата молодого чи молодої має назву *брато'ва*, *шваг'ро'ва* (усі н. п.), *шва'герка* (11, 5, 2, 14, 7, 16, 18).

Брат батька або матері молодого чи молодої має назву *'вуйко* (усі н. п.). Назва походить від псл. **иъ* «дядько» [5, I, 438]. Дружина брата матері або батька молодого чи молодої має назву *'вуйна* (усі н. п.). Будь-яка старша жінка взагалі має назву *'вуйна* (усі н. п.). Будь-який старший чоловік взагалі має назву *'вуйко* (усі н. п.).

Дружина вінчального батька має назву *бат'ко'ва* / *'бат'кова* (23). Назва походить, очевидно, з псл. *bata, batja* [5, I, 152]. Чоловік вінчальної матері (*матки*) має назву *мат'кун* (23). Назва походить від псл. *mati* [5, III, 413–414].

Тітка, сестра батька або дружина батькового брата має назву *ст'риіна* (21–23, 6, 1, 7–10, 3, 4, 12, 28–31), *ст'рейна* (11, 5, 24–27, 13, 2, 16–18, 14, 20, 4). Дядько по батькові, брат батька або чоловік батькової сестри має назву *ст'риі* (усі н. п.). Назва походить від псл. *stryj* «брат батька» [5, V, 442].

Хрещена мати молодої чи молодого має назви: *хреш'чена* (6–9, 24–27, 12, 3, 1), *х'ресна* (11, 5, 2, 4, 10, 14), *на'нашка* (13, 15–31), *'матка* (23–31). На час весілля її можуть обирати *ве'с'іл'нойу 'маткойу* (22, 18, 15, 16, 23, 7). Хрещений батько молодої чи молодого має назви: *хреш'чени'ї* (6–9, 24–27, 12, 3, 1), *х'ресни'ї* (11, 5, 10, 4, 2, 14), *на'нашко* (15–18, 20–31, 4, 13), *'бат'ко* (31, 24–27, 30). На час весілля його можуть обирати *ве'с'іл'ним 'бат'ком* (22, 18, 15, 23, 16, 7).

Одружений учасник весілля, його керівник і розпорядник із родини молодого чи молодої називається *с'тароста* (усі н. п.).

Будь-яка старша заміжня учасниця весілля із родини молодого чи молодої називається *с'ваха* (усі н. п.). Старшу над незаміжніми учасницями весілля із родини молодого називають *св'їтелка* (16, 1-14, 22, 21, 18), *на'нашка* (20, 4, 17, 31, 30), *'матка* (23–29).

Сукупність жінок, які печуть весільний хліб, називають *коро'вайни'ц'ї* (7, 3, 1, 8, 10, 18), *кухар'ке* (22), *ку'харки'е* (21), *ку'харке* (20, 15, 13, 4, 17), *'кухарке* (16, 11, 5, 24–27, 2, 4, 14), *'кухар'ки* (28–31, 23), *кухо'варке* (20, 13, 4, 17), *'пекарке* (18), *сва'хе* (11, 5, 2, 14), *'повар* (15), *'поварка* (15), *пова'рехи'е* (25, 27). Такі назви існують, якщо жінка спеціально займається випіканням короваю, але якщо коровай випікає родичка, то на неї говорять *коро'вайни'ц'я* (напр., *ї'н'ого коро'вайни'ц'я хреш'чена 'мати'е* (9, 6)). Назва *коро'вайни'ц'я* походить від псл. **korvajь*. Загальноприйнятої етимології не має [5, III, 35]. Назва *ку'харка* запозичена через польське посередництво з чеської мови [5, III, 164]. Назва *'пекарка* походить від дієслова *пекти*, псл. **pekti* «пекти», **pektь* «піч» [5, IV, 329]. Назва *'повар* походить від дієслова *варити*, псл. *variti* [5, I, 332].

Увесь процес випікання весільного хліба здійснюють одні й ті ж жінки (або одна жінка), які мають назви *коро'вайни'ц'ї* (7, 3, 10, 1, 8, 18), *кухар'ке* (22), *ку'харки'е* (21), *ку'харке* (20, 15, 13, 4, 17), *кухо'варке* (20, 13, 4, 17), *'кухарке* (16, 11, 24–27, 5, 4, 2, 14), *'кухар'ки* (23, 28–31), *'пекарке* (18), *'повар* (15), *'поварка* (15), *пова'рехи'е* (25). Такі жінки вчиняють весільний хліб, формують його і випікають. В інших досліджених населених пунктах коровай випікає жінка, яка керує усім процесом виготовлення страв на весіллі. Іноді коровай купують у спеціалізованих магазинах.

Жінка, яка керує виготовленням страв на весіллі, має назви *ва'реле"ха* (9, 6, 12, 8, 7, 3), *кухо'варка* (1, 20, 13, 4, 17), *ку'харка* (13, 15, 18, 20–22, 4, 17), *'кухарка* (16, 11, 10, 24–27, 5, 4, 2, 14), *'кухар'ка* (23, 28–31), *'повар* (15), *'поварка* (15), *пова'реха* (25, 27). Жінки, які виготовляють весільні страви, мають назви *ва'реле"хе* (6–9, 12, 3), *кухо'варке"* (1), *кухо'варке* (20, 13, 4, 17), *ку'харке"* (22, 18, 21), *ку'харке* (20, 15, 13, 4, 17), *'кухарке* (16, 10, 24–27, 4), *'кухар'ки* (23, 28–31), *пом'іч'нец'і* (11, 5, 2, 14), *пом'іч'ниц'і* (23, 28–31), *пова'ре* (15), *повар'ке* (15), *пова'реха* (25, 27). Назва *ва'реле"ха* походить від псл. *variti* «варити» [5, I, 332].

Тільки в одному населеному пункті з досліджених зафіксовано назву особи, яка вимітає піч перед випіканням короваю: *куче'р'ави'ї* (*х'лопчи'єк*) – с. Щаснівка (Хмельниччина). Таку назву пояснив сам інформатор: *'йакоc' з'даўна ме" думайемо шо куче"р'ава л'у'дина шчас'лива / а де'тена то ше 'б'іл'ше / то"д'і коле та'ка де'тена допома'гає пек'те коро'вай / то переда'їє та'ке ш'час'ц'а і моло'дем//*

Людина, яка подає на стіл спиртні напої, має назви: *бо'йари'єн* (9, 6, 12, 22), *ва'реле"ха* (8, 7), *кухо'варка* (1, 20, 13, 4, 17), *ку'харка* (18, 15, 20–22, 13, 4, 17), *'кухарка* (16, 10, 24–27, 4), *'кухар'ка* (23), *с'тароста* (16, 28–31, 19), *пом'іч'нец'а* (11, 10, 5, 2, 14), *пом'іч'ниц'а* (23, 28–31), *пом'іч'нек* (11, 5, 2, 14), *'повар* (15), *'поварка* (15).

Товариш молодого, який є головним розпорядником на весіллі, веде весілля, має назви: *с'тароста* (11, 5, 2, 14, 31, 24–27, 30), *бо'йари'єн* (4). Загальноприйнятої етимології назви *бо'йари'єн* немає [5, I, 241].

Музикантів, які грають на весіллі, називають *му'зеке* (9–14, 24–29, 1–7, 17–20), *му'зеки* (21–23, 28–31), *'музи'єка* (11, 5, 2, 14, 20, 4, 23–27, 17, 31, 30), *му'зика* (21–23, 19, 28–31), *му'зик'і* (28–31), *музе'канти'є* (8, 10, 15, 16), *духо'ва* (12, 8–10, 13, 15, 24–27). Назва *духо'ва* походить від псл. *duxъ* (< **dous-*) «дух» [5, II, 149.]. Назва *'музи'єка* / *му'зика* є запозиченням з латинської мови через посередництво польської (з наголосом на другому складі) і німецької (з наголосом на першому складі) [5, III, 531].

Диференціація за видами музичних інструментів відбувається описово: *музика*, що грає на скрипці, *музика*, який грає на баяні, *музика*, що грає на бубні. У танцях беруть участь *'гос'т'і* (усі н. п.), *'гос'к'і* (21–23).

Учасників весілля, що перегороджують дорогу весільному поїзду молодого, коли він іде за молодою, називають *'л'уди* (8), *'л'уди* (21, 22), *пе'реїма* (1), *пе'реїме"* (16), *переї'маїут* (23, 10), *паруб'ні'ке* (7, 3), *пе'реб'іги'є* (18), *т'і хто перели'є'вайут'* (9, 6, 12), *т'і хто перел'є'вайут'* (11, 5, 2, 14), *т'і хто перели'вайут'* (4), *т'і хто перел'є'вайут' во'дом* (31, 30, 29, 28), *т'і хто переле'вайут* (24–27).

Особи, які не запрошені на весілля, але спостерігають за ним на вулиці, мають назви: *п'ідв'іс'і'л':а* (8–10, 12, 6), *п'ідв'іс'і'л'а* (7, 3, 16), *п'ідв'іс'і'л'н'і* (18, 13, 23–27, 20, 4, 17), *'л'уди* (1, 13, 4), *'л'уди* (21–23, 28–31), *'л'уди'є* (11, 5, 2, 15, 14).

Незапрошених учасників весілля, що перегороджують дорогу весільному поїзду молодого, коли він іде за молодою, а також виливають воду під ноги молодим, коли вони йдуть з церкви додому, називають: *л'уди* (8), *л'уди* (21, 22), *пе'реїма* (1), *пе'реїме*^u (16), *переїмайт* (10), *паруб^{nl}ке* (7, 3), *пе'реб'ігу^e* (18), *т'і хто перели'вайут'* (9, 6, 12), *т'і хто перел'е'вайут'* (11, 5, 2, 14, 20, 4, 17), *т'і хто перели'вайут'* (4), *т'і хто л':айут воду* (20, 4, 17), *т'і хто перел'е'вайут во'дом* (28-31), *т'і хто переле'вайут* (24–27), *т'і хто переле'вайут* (23).

Аналіз лексики родинних обрядів, показало, що річки Збруч і Дністер, по яких у різний час пролягали адміністративні кордони, досі залишаються демаркаційними лініями між подільськими і наддністрянськими, між подільськими та буковинськими, між наддністрянськими і буковинськими говірками.

Література

1. Бігусяк М. В. Із спостережень над весільною лексикою гуцульського говору / М. В. Бігусяк // Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження. – Львів, 2000. – С. 125–148.
2. Борисенко В. К. Весільні звичаї та обряди на Україні / В. К. Борисенко – Київ, 1988. – 190 с.
3. Брилінський Д. М. Матеріали до словника подільських говірок / Д. М. Брилінський – Львів, 1991. – 75 с.
4. Брилінський Д. М. Словник подільських говірок / Д. М. Брилінський – Хмельницький, 1991. – 116 с.
5. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / [ред. О. С. Мельничук] / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні – Київ : Наукова думка, 1982-2007. – (Серія «Словники України»). Т. 1–5.
6. Словник буковинських говірок / [заг. ред. Н. В. Гуйванюк] – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.

